

Vastaus valtuustoaloitteeseen lukutaitotyöhön ryhtymisestä

Sivistyslautakunta 03.09.2024 § 38
125/00.01.03.00/2024

Vihreiden valtuustoryhmä on tehnyt valtuustoaloitteen **hallinnonalat ja strategisen työn läpäisevään suunnitelmalliseen lukutaitotyöhön ryhtymisestä Vihdin kunnassa**. Aloitteen on lisäksi allekirjoittanut yhdeksän muuta valtuutettua. **Aloitteessa edellytetään, että lukutaitotyön tulee läpileikata kaikki ikäryhmät kunnassa. Lukutaitotyön toteutumista ja vaikuttavuutta tulee lisäksi seurata systemaattisesti.** (Kv 18.3.2024 §22)

Aloitteen taustalla on vakava huoli lukutaidon heikkenemisestä, jonka erilaiset kansalliset tutkimustulokset ovat viime vuosina osoittaneet. Aloitteessa perustellaan lukutaidon laajaa ja yhteiskunnallista merkitystä; lukutaito on korvaamaton kansalaistaito, keskeinen sivistyksen taito, hyvinvoinnin osatekijä ja osaamisen takaaja. Se on myös tärkeä edellytys yhteiskuntarauhalle.

Aloitteen tekijöiden mukaan lukutaitotyö tulee kirjata sekä kuntastrategiaan että kunnan hyvinvointikertomukseen ja sitouttaa eri hallinnonaloissa toimivat lukutaitotyöhön siten, kuin se on kullekin taholle luontevaa. Lisäksi työhön voisi osallistaa kolmannen sektorin toimijoita.

Vastauksena valtuustoaloitteeseen todetaan, että aloite on merkittävä, ja aihe on ollut esillä valtakunnallisesti. Kansallisessa lukutaitostrategiassa 2030 todetaan, että monipuolinen lukutaito on sekä turvallisen yhteiskunnan että toimivan demokratian ja tasa-arvon perusta ja, että jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella tulee olla oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja sen vahvistamiseen. Kansallisen lukutaitostrategia 2030 tunnustaa lukutaidon merkityksen kaikilla aloilla ja sen tavoitteena on, että jokainen saa tukea ja vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi koko elämän. Lukutaito nähdäänkin laajasti hyvinvoinnin, osallisuuden mahdollistamisen ja kaiken oppimisen perustana. Strategiaan on sisällytetty alue- ja kuntatason toimia, joilla edistetään lukutaitoa tukevia paikallisia rakenteita.

On huomioitavaa, että jokaisessa ikäryhmässä on heitä, joilla on arjen tilanteisiin riittämätön lukutaito, mutta erityisesti nuorten keskuudessa lukutaito on merkittävästi heikentynyt vuosituhaten alusta lähtien. Pisatulosten mukaan lukutaito on jo riittämätön noin 14 prosentilla nuorista. Tutkitusti lukutaidolla on vahva yhteys yksilön elämässä pärjäämiseen; mahdollisuuksiin selviytyä koulunkäynnistä, opiskelusta, työelämästä sekä toimimisesta aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Erityistä huomiota tulisikin kiinnittää etenkin heihin, joilla ilmenee lukutaidon eri osa-alueilla merkittäviä haasteita. Elämän varhaiset vuodet ovat hyvin merkityksellisiä lukuinnostuksen syntymiselle. Kotien rinnalla varhaiskasvatuksella ja kouluilla on tärkeä tehtävä lasten kielellisten valmiuksien tukemisessa ja tasa-arvoisen lukutaidon edellytysten tarjoamisessa.

Lukutaito on samalla elinikäisen oppimisen alue, joka koskettaa kaikkia kansalaisia iästä tai taustasta huolimatta. Työikäisten kohdalla tärkeässä roolissa ovat erityisesti viestintätaidot (verkosto- ja sidosryhmäviestintä) ja ikäihmisillä yhteydenpitoon, arjessa selviämiseen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvät taidot (ml. digitaidot).

Nyky-yhteiskunnassa korostuu ns. monilukutaidon merkitys (<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kansallinen-lukutaitostrategia-2030>)

Toimenpiteitä

Lukutaidon kehittäminen ja lukuinnostuksen kasvattaminen tarvitsevat monipuolisia toimenpiteitä, jotta erilaiset ja eri ikäiset lukijat voidaan kohdata ja ohjata lukemisen pariin.

Vihdin neuvoloissa jaetaan jokaiselle perheelle *lukulahja lapselle* -kirjakassi vauvaiässä. Lisätietoa kassin sisällöstä löytyy linkistä [Lukulahja lapselle - oma kirjakassi kaikille vauvoille \(luelapselle.fi\)](https://www.vihdin.fi/lukulahja-lapselle-oma-kirjakassi-kaikille-vauvoille-luelapselle-fi). Neuvolakäynneillä keskustellaan myös lukemisen tärkeydestä ja ruutuajan rajoittamista kielen kehityksen näkökulmasta. Perheen merkitys on suuri lapsen varhaisvaiheen kehitysympäristönä.

Lukutaitotyön näkökulmasta kirjastojen tarjoama palvelu on kaiken ikäisille kuntalaisille ensiarvoisen tärkeä. Se on kaikille maksuton ja saavutettava palvelu. Vihdissä on laadukkaat kirjastopalvelut; pääkirjasto Nummelassa ja Vihdin kirkonkylän kirjasto. Molemmissa kirjastoissa toimivat myös omatoimikirjastot. Lisäksi on kirjastoauto, joka käy säännöllisesti jokaisella haja-asutusalueen koululla ja päiväkodilla. Lukuinnostuksen herättämisessä onkin keskeistä se, että kirjoja on saatavilla, ihmiset pääsevät itse valitsemaan itselleen mieluisia kirjoja ja, että kirjaston käytöstä tulee rutiinia. Perheitä, joille kirjasto ja lukemiskulttuuri ovat vieraita, yritetään tavoittaa mm. kaikille avointen, kirjastossa järjestettävien, tapahtumien kautta. Kirjastossa järjestetään monenlaisia, eri kohderyhmille suunnattuja tilaisuuksia (kirjailijavierailuja, kirjastokoiran vierailuja yms.).

Kohderyhmissä on huomioitava myös erityistarpeiset ja selkokielisyydestä hyötyvät väestöryhmät sekä sosiokulttuurisesti eroava kielen käyttö suhteessa lukutaidon kehittymiseen. Lukutaitoon liittyy keskeisesti oman äidinkielen tukeminen, joten lukutaitotyöhön kuuluu erilaisten kansallisten vähemmistöjen huomioiminen. Vihdin kirjastoissa onkin kasvatettu systemaattisesti esim. päiväkotikielillä tarkoitettua eri kielistä materiaalia viimeisen kahden vuoden aikana.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa leikit, lorut, riittelyt, sadut, tarinat, äänneleikit, kirjainten tunnistaminen, laulut ja teatteri ovat esimerkkejä keinoista, joilla tuetaan, kehitetään ja edistetään lasten kielellistä tietoisuutta sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja, ja samalla luodaan valmiuksia lukemisen oppimiseen. Päiväkodeissa on olemassa monipuolista, kielen oppimista ja lukemisen valmiuksia harjaannuttavaa materiaalia ja lisäksi kirjastossa on laadittu päiväkotien käyttöön 30

kiertävää teemapakettia (esim. tunnetaidoista). Kirjasto kokoaa erilaisia kohdennettuja teemapaketteja myös päiväkotien pyynnöstä. Toisinaan kirjaston satutäti vieraillee päiväkodeissa avoimilla satutunneilla. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on myös mahdollista järjestää aihealueeseen liittyviä teemaviikkoja tai -tapahtumia.

Perusopetuksessa lukutaidon opetus on osa opetussuunnitelmassa olevaa tekstin tulkitsemisen taitojen opettamista. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, joilla tuetaan oppimista. Hyvän lukutaidon saavuttaminen edellyttää yksilön motivaatiota ja sitoutumista lukemiseen sekä aktiivisuutta ja harrastuneisuutta myös koulun ulkopuolella. Lukutaitoa edistetään muun opetuksen ohella mm. vierailuilla kirjastoihin/ kirjastoautoon, kansallisilla teemapäivillä (esim. Kalevalanpäivä), näytelmä- ja ilmaisutaidonkerhoilla ja valinnaisaineilla (7-9 lk.), monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla (monilukutaito, monimuotoinen ilmaisutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen jne.), osallistumalla valtakunnallisiin sanomalehti- ja mediaviikkoihin, 1-3 lk:lle järjestettävällä koululaisten klubilla kirjastolla (vetäjinä MLL:n vapaaehtoiset lukumummit ja vaarit).

Lukutaidon seurantaan on käytetty Vihdin peruskouluissa kolmen vuoden ajan kaikilla luokka-asteilla digitaalista arviointivälinettä ”Lukuseulaa”. Sitä hyödynnetään lukutaidon, kirjoitustaidon, matemaattisten taitojen ja kielitaidon arvioimiseen sekä oppimisvaikeuksien paikantamiseen. Lukuseulasta saadaan palautetta osaamisesta sekä yksilö-, luokka-, koulu- että kuntatasolla.

Kirjastolla on myös oma ohjelmatarjottimensa kouluille. Ohjelmatarjottimeen on kirjattu minimi, mihin kirjasto sitoutuu lukuvuoden aikana. [Sen pohjalla on Vihdin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma.](#) Kulttuurikasvatussuunnitelmaan on kirjattuna esim. sanataidepaja. Ohjelmatarjottimen ulkopuolella järjestetään erilaista toimintaa resurssien mukaan. Se mitä tarjotaan, pyritään tarjoamaan kattavasti koko ikäluokalle, esim. kaikille kolmasluokkalaisille. Kirjasto toteuttaa myös kirjavinkkausta kouluille (lukemaan innostaminen lukuvuoden aikana kaikki 1.-6 lk ja 7-8 lk). Kirjavinkkauksen lisäksi kirjasto lähettää pyynnöstä kouluille lukusarjoja, lukupiirikirjoja, teemaan sidottuja aineistopaketteja sekä järjestää kirjaston käytön ja tiedonhaun opetusta.

Nykyisen (Petteri Orpon) hallituksen suunnitelmana on kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 2–3 vuosiviikkotunnilla (laajentamatta kuitenkaan opetussuunnitelmaa). Tavoitteena on saada lisätunteja erityisesti alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen. Suunnitellut lisäykset olisi tarkoitus jättää toteutettavaksi paikallisin päätösin. Hallitus ei ole kuitenkaan vielä tehnyt lopullista päätöstä oppituntien lisäämisestä, mutta toteutuessaan toimenpiteellä olisi myönteinen vaikutus lukutaidon vahvistamiseen ja edistämiseen.

Vihdissä on voimassa oleva kuntastrategia vuosille 2022-2025 sekä laaja hyvinvointikertomus vuosille 2021-2025. Päivitystyön yhteydessä tulee

pohdittavaksi lukutaitotyön sisällyttäminen osaksi strategisia suunnitelmia; tavoitteiden asettaminen sekä seuraamiseen käytettävät mittarit/ menetelmät. Kunnalla on valmius kartoittaa myös kolmannen sektorin toimijoiden halukkuus osallistua yhteistyöhön lukutaidon edistämiseksi.

Aloitteen mukaisen, laajan ja systemaattisen, lukutaitotyön käynnistäminen kunnassa edellyttää kuitenkin sekä päätöksentekijöiltä että kunnan eri hallinnonalojen toimijoilta asian näkemistä yhteisenä työnä ja lisäksi sopimista lukutaitotyön tavoitteista ja seuraamisessa käytettävistä mittareista. Opetushallitus järjestää Lukutaidon kuntafoorumin 30.9.2024, jossa esitellään loppusyksyllä julkaistavaa Lukeva kunta -suunnittelutyökäytäntöä ja kunnille suunnattua valtionavustushakua osana Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa. Vihdin opetuspalveluista osallistutaan kuntafoorumiin. Lukutaito-ohjelmasta löytyy lisätietoa osoitteesta [Lukutaito-ohjelma | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.opetus.fi/ohjelma).

Valtionavustuksen hakemisesta kunnan tulee tehdä periaatepäätös jo lokakuun 2024 aikana ja strategisten linjausten osalta laajan hyvinvointikertomustyön sekä kuntastrategiatyön käynnistyessä.

Valmistelija

Kirsi Hyvämäki etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 044 467 5239
Hanna Arvilommi etunimi.sukunimi(at)vihti.fi, p. 044 042 1563

Esittelijä

Sivistys- ja hyvinvointijohtaja Mari Haapanen

Ehdotus

Sivistyslautakunta päättää antaa kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Päätös

Sivistyslautakunta päätti antaa kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle esittelytekstin mukaisen vastauksen seuraavasti: Vastauksena valtuustoaloitteeseen todetaan, että aloite on merkittävä, ja aihe on ollut esillä valtakunnallisesti. Kansallisessa lukutaitostrategiassa 2030 todetaan, että monipuolinen lukutaito on sekä turvallisen yhteiskunnan että toimivan demokratian ja tasa-arvon perusta ja, että jokaisella lapsella, nuorella ja aikuisella tulee olla oikeus monipuoliseen lukutaitoon ja sen vahvistamiseen. Kansallisen lukutaitostrategia 2030 tunnustaa lukutaidon merkityksen kaikilla aloilla ja sen tavoitteena on, että jokainen saa tukea ja vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi koko elämän. Lukutaito nähdäänkin laajasti hyvinvoinnin, osallisuuden mahdollistamisen ja kaiken oppimisen perustana. Strategiaan on sisällytetty alue- ja kuntatason toimia, joilla edistetään lukutaitoa tukevia paikallisia rakenteita.

On huomioitavaa, että jokaisessa ikäryhmässä on heitä, joilla on arjen tilanteisiin riittämätön lukutaito, mutta erityisesti nuorten keskuudessa lukutaito on merkittävästi heikentynyt vuosituhannen alusta lähtien. Pisatulosten mukaan lukutaito on jo riittämätön noin 14 prosentilla nuorista. Tutkitusti lukutaidolla on vahva yhteys yksilön elämässä pärjäämiseen; mahdollisuuksiin selviytyä koulunkäynnistä, opiskelusta, työelämästä sekä

toimimisesta aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä. Erityistä huomiota tulisikin kiinnittää etenkin heihin, joilla ilmenee lukutaidon eri osa-alueilla merkittäviä haasteita. Elämän varhaiset vuodet ovat hyvin merkityksellisiä lukuinnostuksen syntymiselle. Kotien rinnalla varhaiskasvatuksella ja kouluilla on tärkeä tehtävä lasten kielellisten valmiuksien tukemisessa ja tasa-arvoisen lukutaidon edellytysten tarjoamisessa.

Lukutaito on samalla elinikäisen oppimisen alue, joka koskettaa kaikkia kansalaisia iästä tai taustasta huolimatta. Työikäisten kohdalla tärkeässä roolissa ovat erityisesti viestintätaidot (verkosto- ja sidosryhmäviestintä) ja ikäihmisillä yhteydenpitoon, arjessa selviämiseen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvät taidot (ml. digitaidot).

Nyky-yhteiskunnassa korostuu ns. monilukutaidon merkitys (<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kansallinen-lukutaitostrategia-2030>)

Toimenpiteitä

Lukutaidon kehittäminen ja lukuinnostuksen kasvattaminen tarvitsevat monipuolisia toimenpiteitä, jotta erilaiset ja eri ikäiset lukijat voidaan kohdata ja ohjata lukemisen pariin.

Vihdin neuvoloissa jaetaan jokaiselle perheelle lukulahja lapselle -kirjakassi vauvaiässä. Lisätietoa kassin sisällöstä löytyy linkistä Lukulahja lapselle - oma kirjakassi kaikille vauvoille (luelapselle.fi) Neuvolakäynneillä keskustellaan myös lukemisen tärkeydestä ja ruutuajan rajoittamista kielen kehityksen näkökulmasta. Perheen merkitys on suuri lapsen varhaisvaiheen kehitysympäristönä.

Lukutaitotyön näkökulmasta kirjastojen tarjoama palvelu on kaiken ikäisille kuntalaisille ensiarvoisen tärkeä. Se on kaikille maksuton ja saavutettava palvelu. Vihdissä on laadukkaat kirjastopalvelut; pääkirjasto Nummelassa ja Vihdin kirkonkylän kirjasto. Molemmissa kirjastoissa toimivat myös omatoimikirjastot. Lisäksi on kirjastoauto, joka käy säännöllisesti jokaisella haja-asutusalueen koululla ja päiväkodilla. Lukuinnostuksen herättämisessä onkin keskeistä se, että kirjoja on saatavilla, ihmiset pääsevät itse valitsemaan itselleen mieluisia kirjoja ja, että kirjaston käytöstä tulee rutiinia. Perheitä, joille kirjasto ja lukemiskulttuuri ovat vieraita, yritetään tavoittaa mm. kaikille avointen, kirjastossa järjestettävien, tapahtumien kautta. Kirjastossa järjestetään monenlaisia, eri kohderyhmille suunnattuja tilaisuuksia (kirjailijavierailuja, kirjastokoiran vierailuja yms.).

Kohderyhmissä on huomioitava myös erityistarpeiset ja selkokieliisyydestä hyötyvät väestöryhmät sekä sosiokulttuurisesti eroava kielen käyttö suhteessa lukutaidon kehittymiseen. Lukutaitoon liittyy keskeisesti oman äidinkielen tukeminen, joten lukutaitotyöhön kuuluu erilaisten kansallisten vähemmistöjen huomioiminen. Vihdin kirjastoissa onkin kasvatettu systemaattisesti esim. päiväkotikäisille tarkoitettua eri kielistä materiaalia viimeisen kahden vuoden aikana.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa leikit, lorut, riittelyt, sadut, tarinat, äänneleikit, kirjainten tunnistaminen, laulut ja teatteri ovat esimerkkejä keinoista, joilla tuetaan, kehitetään ja edistetään lasten kielellistä tietoisuutta sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja, ja samalla luodaan valmiuksia lukemisen oppimiseen. Päiväkodeissa on olemassa monipuolista, kielen oppimista ja lukemisen valmiuksia harjaannuttavaa materiaalia ja lisäksi kirjastossa on laadittu päiväkotien käyttöön 30 kiertävää teemapakettia (esim. tunnetaidoista). Kirjasto kokoo erilaisia kohdennettuja teemapaketteja myös päiväkotien pyynnöstä. Toisinaan kirjaston satutäti vierailee päiväkodeissa avoimilla satutunneilla. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on myös mahdollista järjestää aihealueeseen liittyviä temaviikkoja tai -tapahtumia.

Perusopetuksessa lukutaidon opetus on osa opetussuunnitelmassa olevaa tekstin tulkitsemisen taitojen opettamista. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, joilla tuetaan oppimista. Hyvän lukutaidon saavuttaminen edellyttää yksilön motivaatiota ja sitoutumista lukemiseen sekä aktiivisuutta ja harrastuneisuutta myös koulun ulkopuolella. Lukutaitoa edistetään muun opetuksen ohella mm. vierailuilla kirjastoihin/ kirjastoautoon, kansallisilla teemapäivillä (esim. Kalevalanpäivä), näytelmä- ja ilmaisutaidonkerhoilla ja valinnaisaineilla (7-9 lk.), monialaisilla oppimiskokonaisuuksilla (monilukutaito, monimuotoinen ilmaisutaito, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen jne.), osallistumalla valtakunnallisiin sanomalehti- ja mediaviikkoihin, 1-3 lk:lle järjestettävällä koululaisten klubilla kirjastolla (vetäjinä MLL:n vapaaehtoiset lukumummit ja vaarit).

Lukutaidon seurantaan on käytetty Vihdin peruskouluissa kolmen vuoden ajan kaikilla luokka-asteilla digitaalista arviointivälinettä ”Lukuseulaa”. Sitä hyödynnetään lukutaidon, kirjoitustaidon, matemaattisten taitojen ja kielitaidon arvioimiseen sekä oppimisvaikeuksien paikantamiseen. Lukuseulasta saadaan palautetta osaamisesta sekä yksilö-, luokka-, koulu- että kuntatasolla.

Kirjastolla on myös oma ohjelmatarjottimensa kouluille. Ohjelmatarjottimeen on kirjattu minimi, mihin kirjasto sitoutuu lukuvuoden aikana. Sen pohjalla on Vihdin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelma. Kulttuurikasvatussuunnitelmaan on kirjattuna esim. sanataidepaja. Ohjelmatarjottimen ulkopuolella järjestetään erilaista toimintaa resurssien mukaan. Se mitä tarjotaan, pyritään tarjoamaan kattavasti koko ikäluokalle, esim. kaikille kolmasluokkalaisille. Kirjasto toteuttaa myös kirjavinkkausta kouluille (lukemaan innostaminen lukuvuoden aikana kaikki 1.-6 lk ja 7-8 lk). Kirjavinkkauksen lisäksi kirjasto lähettää pyynnöstä kouluille lukusarjoja, lukupiirikirjoja, teemaan sidottuja aineistopaketteja sekä järjestää kirjaston käytön ja tiedonhaun opetusta.

Nykyisen (Petteri Orpon) hallituksen suunnitelmana on kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 2–3 vuosiviikkotunnilla (laajentamatta kuitenkaan opetussuunnitelmaa). Tavoitteena on saada lisätunteja erityisesti alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon

opettamiseen. Suunnitellut lisäykset olisi tarkoitus jättää toteutettavaksi paikallisin päätöksin. Hallitus ei ole kuitenkaan vielä tehnyt lopullista päätöstä oppituntien lisäämisestä, mutta toteutuessaan toimenpiteellä olisi myönteinen vaikutus lukutaidon vahvistamiseen ja edistämiseen.

Vihdissä on voimassa oleva kuntastrategia vuosille 2022-2025 sekä laaja hyvinvointikertomus vuosille 2021-2025. Päivitystyön yhteydessä tulee pohdittavaksi lukutaitotyön sisällyttäminen osaksi strategisia suunnitelmia; tavoitteiden asettaminen sekä seuraamiseen käytettävät mittarit/ menetelmät. Kunnalla on valmius kartoittaa myös kolmannen sektorin toimijoiden halukkuus osallistua yhteistyöhön lukutaidon edistämiseksi.

Aloitteen mukaisen, laajan ja systemaattisen, lukutaitotyön käynnistäminen kunnassa edellyttää kuitenkin sekä päätöksentekijöiltä että kunnan eri hallinnonalojen toimijoilta asian näkemistä yhteisenä työnä ja lisäksi sopimista lukutaitotyön tavoitteista ja seuraamisessa käytettävistä mittareista. Opetushallitus järjestää Lukutaidon kuntafoorumin 30.9.2024, jossa esitellään loppusyksyllä julkaistavaa Lukeva kunta -suunnittelutyökalua ja kunnille suunnattua valtionavustushakua osana Kansallisen lukutaitostrategian 2030 toimeenpanoa. Vihdin opetuspalveluista osallistutaan kuntafoorumiin. Lukutaito-ohjelmasta löytyy lisätietoa osoitteesta [Lukutaito-ohjelma | Opetushallitus \(oph.fi\)](https://www.lukutaito-ohjelma.fi).

Valtionavustuksen hakemisesta kunnan tulee tehdä periaatepäätös jo lokakuun 2024 aikana ja strategisten linjausten osalta laajan hyvinvointikertomustyön sekä kuntastrategiatyön käynnistyessä.